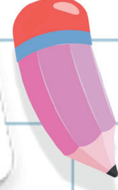

ORTAÖĞRETİM
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

ÇALIŞMA DEFTERİ

TARİH 9

Ünite

5. ÜNİTE : İSLAM MEDENİYETİNİN DOĞUŞU

Konu

- EMEVİLER
- ABBASİ DEVLETİ VE TÜRKLER
- BİLİM MEDENİYETİ

OGM MATERYAL

https://ogmmateryal.eba.gov.tr

7. SAYI

ÖN SÖZ

Sevgili Öğrenciler,

Bu çalışma defterinde öğretim süreçleri içerisinde kazandığınız bilgi ve becerileri kullanmanıza olanak tanıyacak çeşitli düzeylerde ve yapılarda etkinlikler bulunmaktadır. Bu etkinliklerle hem okulda işlemiş olduğunuz konuları tekrar etme hem de akademik gelişiminizi izleme imkânı bulacaksınız. Bu amaçla hazırlanan çalışma defterinde yer alan etkinlikler, bilişsel alan basamaklarını içerecek şekilde yapılandırılmıştır.

Çalışma defterinde boşluk doldurma, eşleştirme, çoktan seçmeli, açık uçlu, kısa cevaplı madde tipi etkinliklerinin yanı sıra bil-bul-çöz, kelime avı ve sudoku gibi içeriklerle keyifli vakit geçirmenizi sağlayan etkinlikler de yer almaktadır. Ayrıca “Hatırlıyor muyum?” bölümüyle akademik açıdan öz değerlendirmenizi yapabilecek ve eksik olduğunuz konuları karekodlar aracılığıyla tekrar etme fırsatı bulacaksınız.

Alanında yetkin uzmanlarca titizlikle hazırlanmış olan bu çalışma defteri ile akademik gelişiminize katkı sunmayı amaçlamaktayız. Bu çalışmanın eğitim hayatınızda olumlu yansımalarını görmek dileğiyle...

Hatırlıyor muyum?

Aşağıdaki bilgileri hatırlayıp hatırlamadığınızı ilgili bölüme işaretleyiniz. Puan durumunuza göre aşağıdaki karekodları okutarak konu eksiklerinizi tamamlayınız.

No	Bilgi	Hatırlıyorum 2 Puan	Kısmen Hatırlıyorum 1 Puan	Hatırlamıyorum 0 Puan
1	Muaviye'nin halifelik makamına geçmesiyle İslam tarihinde yeni bir dönem başlamıştır. Muaviye, ilk dört halifenin seçilme şekillerinden farklı olarak halifeliği kabilecilik anlayışı ve kılıç kuvvetiyle kazanmıştır.			
2	Muaviye döneminde, toplanan bir şûranın aldığı karar doğrultusunda oğlu Yezid, İslam tarihinde ilk defa veliaht tayin edilmiş babasının ölümünden sonra da halife olmuştur.			
3	Muaviye; Bizans İmparatorluğu'na yapılan seferleri düzenli bir hâle getirmiş, İstanbul kuşatılmış ancak sonuç alınamamıştır.			
4	Muaviye zamanında deniz seferleri de yeniden başlamış, Rodos, Sakız gibi adalar alınmıştır.			
5	Hz. Ali'nin oğlu Hz. Hüseyin, Yezid'e bağlılığını bildirmemiş ve Kerbela denilen yerde ailesi ve akrabalarıyla birlikte şehit edilmiştir.			
6	Kerbela olayı Müslümanları çok üzmüş ve Yezid ile Emevi hanedanlığına karşı toplumda bir tepki oluşmuş, iki taraf arasındaki (Şia-Sünni) tarihî sınırın kesin çizgisi olmuştur.			

Hatırlıyor muyum?

7	Ömer bin Abdülaziz'e ilk dört halifenin yönetim anlayışına benzer bir yönetim sergilediği için beşinci halife denmiştir.	Hatırlıyorum 2 Puan ☐ Kısmen Hatırlıyorum 1 Puan ☐ Hatırlamıyorum 0 Puan ☐
8	I.Velid'in halifeliği döneminde Horasan Valisi Kuteybe bin Müslim, Maveraünnehir Bölgesi'nde pek çok şehri fethetmiştir.	Hatırlıyorum 2 Puan ☐ Kısmen Hatırlıyorum 1 Puan ☐ Hatırlamıyorum 0 Puan ☐
9	Buhara, Semerkand ve Harezm gibi önemli Türk şehirleri I. Velid'in halifeliği döneminde Emevi hâkimiyetine girmiştir.	Hatırlıyorum 2 Puan ☐ Kısmen Hatırlıyorum 1 Puan ☐ Hatırlamıyorum 0 Puan ☐
10	Emevilerin, Avrupa kıtasındaki ilerlemeleri 732 yılında Franklarla yapılan Puvatya Savaşı'nda İslam ordusunun yenilmesiyle Prene Dağları'nda son bulmuştur.	Hatırlıyorum 2 Puan ☐ Kısmen Hatırlıyorum 1 Puan ☐ Hatırlamıyorum 0 Puan ☐
11	Zamanla hanedan üyeleri arasındaki iktidar mücadeleleri ve uygulanan politikalardan memnun olmayan halkın isyanlarıyla Emevi Devleti zayıflamış ve Abbasilerin isyanıyla da yıkılmıştır.	Hatırlıyorum 2 Puan ☐ Kısmen Hatırlıyorum 1 Puan ☐ Hatırlamıyorum 0 Puan ☐
12	Toplumdaki kabilecilik anlayışı, Kerbela Olayı ve Arap olmayan unsurların dışlandığı mevali politikası, Emevilerin yıkılma nedenleri olarak sıralanabilir.	Hatırlıyorum 2 Puan ☐ Kısmen Hatırlıyorum 1 Puan ☐ Hatırlamıyorum 0 Puan ☐

No	İfade	Hatırlıyorum 2 Puan	Kısmen Hatırlıyorum 1 Puan	Hatırlamıyorum 0 Puan
13	Endülüs Emevileri günümüzdeki bütün İspanya ve Portekiz topraklarına hâkim olmuştur.			
14	İbn-i Rüşd, Aristo üzerine yazdığı şerhlerden başka "Tehafütü Tehafüti'l-felâsife" adlı eseriyle Avrupa'da itibar edilen bir filozof hâline gelmiştir.			
15	Suyun buharlaşarak azalmasını önlemek için yer altından kanallarla naklini İspanya'da ilk defa Müslümanlar uygulamıştır.			
16	Avrupa'ya kâğıt üretimi için palamut ve hurma ağaçlarından katran elde edilmesini öğretenler de yine Endülüslü Müslümanlar olmuştur.			
17	Endülüs mimarisinin tesirleri, İspanya ile sınırlı kalmayıp Kuzey Afrika'ya, Doğu'ya ve hatta Amerika kıtasına ulaşmıştır.			
18	Abbasiler, ikinci halifeleri Ebu Ca'fer el-Mansur zamanında Bağdat şehrini kurarak burayı devletin merkezi hâline getirmiştir.			

19	Halife Mansur Dönemi'nde, Arap ve mevali arasındaki fark ortadan kalkmıştır ve İranlılar, devlet içinde etkin hâle gelmiştir.	Hatırlıyorum 2 Puan ☐ Kısmen Hatırlıyorum 1 Puan ☐ Hatırlamıyorum 0 Puan ☐
20	Mansur Dönemi'nde Anadolu'ya akınlar yapılmış ve Halife Mehdi Dönemi'nde Bizans vergiye bağlanmıştır.	Hatırlıyorum 2 Puan ☐ Kısmen Hatırlıyorum 1 Puan ☐ Hatırlamıyorum 0 Puan ☐
21	Abbasi Devleti, Harun Reşid zamanında en parlak günlerini yaşamıştır.	Hatırlıyorum 2 Puan ☐ Kısmen Hatırlıyorum 1 Puan ☐ Hatırlamıyorum 0 Puan ☐
22	Talas Savaşı sonrasındaki yakınlaşma ile Türkler, İslamiyet'i kabul etmeye başladı.	Hatırlıyorum 2 Puan ☐ Kısmen Hatırlıyorum 1 Puan ☐ Hatırlamıyorum 0 Puan ☐
23	Halife Mu'tasım Bağdat'ın kuzeyinde, sadece Türklere ait olan Samarra şehrini kurdurmuştur.	Hatırlıyorum 2 Puan ☐ Kısmen Hatırlıyorum 1 Puan ☐ Hatırlamıyorum 0 Puan ☐
24	Tolunoğulları Devleti, Ahmed b. Tolun tarafından Mısır'da kurulmuş Müslüman Türk devletidir.	Hatırlıyorum 2 Puan ☐ Kısmen Hatırlıyorum 1 Puan ☐ Hatırlamıyorum 0 Puan ☐

Hatırlıyor muyum?

25 İhşîdîler Mısır'da kurulmuş ve Suriye'de hâkimiyet kurmuş Müslüman Türk devletidir.

Hatırlıyorum 2 Puan	
Kısmen Hatırlıyorum 1 Puan	
Hatırlamıyorum 0 Puan	

26 Eyyubiler, Mısır'da kurulmuş Orta Doğu, Hicaz, Yemen ve Kuzey Afrika'da hüküm sürmüş Müslüman Türk devletidir.

Hatırlıyorum 2 Puan	
Kısmen Hatırlıyorum 1 Puan	
Hatırlamıyorum 0 Puan	

27 Selahaddin Eyyubi, 3-4 Temmuz 1187'de yapılan Hıttin Savaşı'nda Haçlıları büyük bir yenilgiye uğratmış ve Kudüs'ü fethetmiştir.

Hatırlıyorum 2 Puan	
Kısmen Hatırlıyorum 1 Puan	
Hatırlamıyorum 0 Puan	

28 Memlûklular,Mısır'da kurulmuş ve Suriye ile Hicaz'da hüküm sürmüş Müslüman Türk devletidir. Sultan Kutuz Dönemi'nde İslam Dünyası'nı tehdit eden Moğollara karşı 1260'da Aynicâlut Savaşı kazanılmıştır.

Hatırlıyorum 2 Puan	
Kısmen Hatırlıyorum 1 Puan	
Hatırlamıyorum 0 Puan	

DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİ

PUAN	PUAN	PUAN	TOPLAM PUANINIZ
00-36	37-44	45-56	
KONUYU TEKRAR ETMELİSİNİZ	ÇALIŞMALISINIZ	ÇOK İYİ	

1- 28 arası maddeler için karekodu okutun

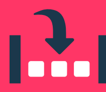

Eşleştirme

Aşağıda verilen "I.sütundaki ifadelerle II.sütundaki ifadeleri eşleştiriniz.

ABBASİ DEVLETİ'NDE DEVLET YÖNETİMİ

I.			II.	
1	Resmî yazışmalarla ilgilenir.		DİVÂN-Ü BEYTÜ'L-MÂL	A
2	Posta ve gizli istihbarat hizmetleri ile ilgilenir.		DİVANÜ'L-CEYŞ	B
3	İdari haksızlıklar ve adli hatalara bakar.		DİVAN'I-TEVKİ	C
4	Askerî işler ile ilgilenir.		DİVANÜ'L-BERİD	Ç
5	Devletin mali işlerine bakar.		DİVAN'I-MEZALİM	D

Boşluk Doldurma

Aşağıda karışık olarak verilen kavramları metinde doğru boşluklara yerleştiriniz.

Harun Reşid	Tarık bin Ziyad	Hz. Hüseyin	Muaviye	Mehdi
İspanya	Ümeyyeoğulları	Şam	Kurtuba Camisi	Bağdat
Hülagü	Selahaddin Eyyubi	Abbas bin Abdülmuttalib	Mu'tasım	Samarra
Samaniler	Mansur	İdrisiler	Abbasi	Ahmed b. Tolun
Tahiriler	Ağlebiler	Humâreveyh	İstanbul	Kıbrıs
Fatımiler	Avasım	Fas	Abdurrahman el Gafiki	Hz. Hasan

1. Emeviler, İslamiyet öncesinde Mekke'nin yönetiminde söz sahibi olan ailelerden biri olan .... ailesine mensuptur.

2. Halife ...., vefatından önce yerine oğlu Yezid'i veliaht tayin etti.

3. Hz. Muhammed'in torunu .... Kerbela' da (Irak) Yezid' in güçleri tarafından şehit edildi.

4. İslam orduları .... komutasında İspanya'yı fethetmiştir.

5. İslam Devleti'nin başkenti Emeviler döneminde .... 'a taşınmıştır.

6. Beni Ahmer Devleti .... 'da kurulmuştur.

7. .... Endülüs Emevi Devleti'nden günümüze kalan önemli mimari eserlerdendir.

8. Muaviye Dönemi'nde ; Bizans İmparatorluğu'na yapılan seferler düzenli bir hâle getirilmiş, ... kuşatılmış ancak sonuç alınamamıştır.

9. Abbasiler, ikinci halifeleri Ebu Ca'fer el-Mansur zamanında .... şehrini kurarak burayı devletin merkezi hâline getirmiştir.

10. .... Dönemi'nde Anadolu'ya akınlar yapılmış ve Halife .... Dönemi'nde Bizans vergiye bağlanmıştır.

11. Abbasi Devleti, ... zamanında en parlak günlerini yaşamıştır.

12. Endülüs Emevileri' nin bağımsızlığını kazanmasından sonra Fas'ta .... Tunus'ta .... gibi bağımsız ve yarı bağımsız devletler ortaya çıkmaya başlamıştır.

13. Maveraünnehir'de .... Horasan'da .... halifeye bağlı olmakla beraber iç ve dış işlerinde tamamen bağımsız hareket etmemiştir.

14. 1258 yılında Cengiz Han'ın torunu............................... Bağdat şehrini işgal ederek .... Devleti'ne son verdi.

15. .... Bağdat'ın 125 km kuzeyinde .... adında bir şehir kurarak Türklerden oluşan orduyu ve devlet merkezini 836 yılında buraya taşıdı.

16. Abbasi adı, Hz. Muhammed'in amcası ....'den gelmektedir.

17. .... ve .... zamanında Mısır, tarihinin en parlak devirlerinden birini yaşamıştır.

18. Mekke ve Medine'ye önem veren .... , "Hâdimü'l-Haremeyn" unvanını kullanan ilk hükümdar**dır.**

Aşağıda yer alan çoktan seçmeli soruları cevaplayınız.

1. **Emeviler Dönemi'nde meydana gelen;**

   I. Arap olmayan Müslümanların mevali sayılması,
   II. devlet yönetimine sadece Arapların gelmesi,
   III. geniş bir alanda hâkimiyet kurulması

   gelişmelerinden hangileri toplumsal birlik ve beraberliğin oluşmasını olumsuz etkilemiştir?

   A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III D) I ve II E) II ve III

2. **Emevi Devleti'nin yıkılmasında;**

   I. cihat politikasının devam ettirilmesi,
   II. merkezî otoritenin zayıflaması,
   III. Arap milliyetçiliği politikasının izlenmesi

   gelişmelerinden hangilerinin etkili olduğu söylenemez?

   A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III D) I ve II E) II ve III

3. **Emevi Devleti'ndeki;**

   I. İlk Arap parasının bastırılması,
   II. Arapçanın resmî dil olması,
   III. Arap olmayanların köle kabul edilmesi

   gelişmelerinden hangileri Arap milliyetçiliğine kanıt olarak gösterilebilir?

   A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve II D) II ve III E) I, II ve III

4. Emeviler Dönemi'nde Arap olmayan Müslümanlar için köle anlamına gelen "Mevali" kavramı kullanılmış, yönetimde Araplara yer verilmiştir.

   Bu durumun aşağıdakilerden hangisine neden olduğu söylenemez?

   A) İslam Devleti, Arap Devleti'ne dönüşmüştür.
   B) Toplumda huzursuzluklar ortaya çıkmıştır.
   C) İslam Devleti'nde fetihler durma noktasına gelmiştir.
   D) İslamiyet'in yayılma hızı yavaşlamıştır.
   E) Arap olmayan Müslümanların devlete bağlılığı azalmıştır.

5. **Sekizinci Emevi halifesi olan Ömer bin Abdülaziz'in ilk dört halifeye ithafen "Beşinci Halife" ya da Hz. Ömer'e ithafen "İkinci Ömer" olarak anılmasında;**

   I. mevalilerden alınan cizye vergisini kaldırarak ayrımcılığa son vermesi,
   II. toplumun her kesimini kucaklayan bir yönetim anlayışını benimsemiş olması,
   III. fetih politikasına son vermesi

   faaliyetlerinden hangilerinin etkili olduğu savunulabilir?

   A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve II D) I ve III E) II ve III

6. Emeviler zamanında Araplarla savaşan Türkler, Abbasiler zamanında İslamiyet'i benimsemeye başlamışlardır.

Bu durumun ortaya çıkmasında;

I. ırkçı politikanın terk edilmesi,

II. Türklere hoşgörülü davranılması,

III. halifelerin seçimle başa gelmesi

yukarıda verilen unsurlardan hangilerinin etkili olduğu söylenebilir?

A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve II

D) II ve III E) I, II ve III

7. Abbasilerin son dönemlerinde halifenin otoritesi zayıflamaya başlamış, devlet yönetiminde Türk ve İran kökenli devlet adamları etkili olmaya başlamıştır.

Bu durumun aşağıdakilerden hangisine zemin hazırladığı söylenebilir?

A) Abbasi devlet yönetiminde Türk ve İran kültürünün etkisinin azalmasına

B) İslam dini içinde yeni mezheplerin kurulmasına

C) Endülüs Emevi Devleti'nin yıkılmasına

D) Abbasi sınırları içinde yeni devletlerin kurulmasına

E) Abbasi Devleti'nin Türkler ve İranlılar tarafından yıkılmasına

8. Aşağıdaki Abbasi halifelerinden hangisi, devlet yapısında güçlenen Arapların ve İranlıların karşısında Türkleri dengeleyici bir unsur olarak değerlendirmiştir?

A) Memun B) Mansur C) Mutasım

D) Emin E) Harun Reşit

9. Abbasi Halifesi Mu'tasım zamanında devlet içindeki Türklerin durumu daha da sağlamlaşmıştır. Türk komutanlar, ülke içinde çıkan isyanların bastırılmasında görev almış ve Bizans üzerine Anadolu'ya yönelik seferlere de katılmışlardır.

Yukarıdaki gelişmelerin sonucunda Bağdat'ın kuzeyinde Türkler için aşağıdaki şehirlerden hangisi kurulmuştur?

A) Buhara B) Samarra C) Basra

D) Taşkent E) Semerkant

10. I. Abbasi Hanedanı'nın varlığının korunması

II. Bizans'tan gelebilecek tehditlerin önlenmesi

III. İsyanların bastırılması

Abbasiler yukarıda belirtilen hangi gerekçelerle Türklerden yararlanmışlardır?

A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III

D) I ve II E) I, II ve III

11.

Endülüs Emevileri kültür hayatının dışında tarım ve mimaride de Avrupa'yı önemli ölçüde etkilemiştir. Pirinç, pamuk ve şeker kamışını İspanya'ya ve dolayısıyla öteki Avrupa ülkelerine ilk tanıtanlar Endülüs Müslümanlarıdır. Suyun buharlaşarak azalmasını önlemek için yer altından kanallarla naklini İspanya'da ilk defa Müslümanlar uygulamıştır. Avrupa'ya kâğıt üretimi için palamut ve hurma ağaçlarından katran elde edilmesini öğretenler de yine Endülüslü Müslümanlar olmuştur.

Buna göre aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşılabilir?

A) Müslümanlar İber Yarımadası'nda yüksek bir medeniyet oluşturmuştur.
B) İslamiyet kısa sürede Avrupa kıtasının tamamına yayılmıştır.
C) Endülüs Emevileri pozitif bilimleri Batı'dan transfer etmiştir.
D) İspanya'ya diğer Avrupa ülkelerinden göçler yaşanmıştır.
E) Endülüs Emevileri İspanya'da mevali politikasını sürdürmüştür.

12. Emeviler Dönemi'nde Arap olmayan Müslümanlar için köle anlamına gelen "Mevali" kavramı kullanılmış, yönetimde Araplara yer verilmiştir.

Bu durumun aşağıdakilerden hangisine neden olduğu söylenemez?

A) İslam Devleti, Arap Devleti'ne dönüşmüştür.
B) Toplumda huzursuzluklar ortaya çıkmıştır.
C) İslam Devleti'nde fetihler durma noktasına gelmiştir.
D) İslamiyet'in yayılma hızı yavaşlamıştır.
E) Arap olmayan Müslümanların devlete bağlılığı azalmıştır.

13. Emeviler zamanında Araplarla savaşan Türkler, Abbasiler zamanında İslamiyet'i benimsemeye başlamışlardır.

Bu durumun ortaya çıkmasında;

I. ırkçı politikanın terk edilmesi,
II. Türklere hoşgörülü davranılması,
III. halifelerin seçimle başa gelmesi

yukarıda verilen unsurlardan hangilerinin etkili olduğu söylenebilir?

A) Yalnız I
B) Yalnız II
C) I ve II
D) II ve III
E) I, II ve III

14.

Bu durumun;

I. Arapça' nın yaygınlaşması,
II. ekonominin güçlenmesi,
III. İslamiyet'in yayılması

sonuçlarından hangilerini ortaya çıkardığı söylenebilir?

A) Yalnız I
B) Yalnız II
C) Yalnız III
D) I ve II
E) I, II ve III

15. Emevi Devleti Dönemi'nde Muaviye ölmeden önce oğlu Yezid'i halife tayin etmiştir.

Bu durumun aşağıdakilerden hangisine neden olduğu söylenebilir?

A) Halifelikte saltanat sisteminin ortaya çıkmasına
B) Toplumsal birlikteliğin sağlanmasına
C) Müslüman halkın üstün tutulmasına
D) Halifeliğin siyasi önemini kaybetmesine
E) Gayrimüslimlere eşit haklar tanınmasına

16. Ferhat: Emevilerin takip ettiği politika, toplumda ayrımcılığa sebep olmuş ve Emeviler Dönemi'nde siyasi çekişmeler neredeyse hiç bitmemiştir.

Özgür: Arap olmayan Müslümanların dışlanması İslamiyet'in diğer milletler arasında kabulünü de yavaşlatmıştır.

Kazım: Evet ama farklı uygulamalar da yaşanmıştır. Örneğin...

Verilen diyalogda Kazım'ın sözlerini aşağıdakilerden hangisi ile tamamlaması uygundur?

A) Halife Muaviye topladığı bir şûrada oğlu Yezid'i veliaht ilan etmiştir.
B) Emevi Halifesi Ömer Bin Abdülaziz cizye vergisini kaldırmıştır.
C) Türk, İranlı, Kıpti ve Berberî gibi halklar İslamiyet'i geç kabul etmiştir.
D) Emeviler, sadece hak edenleri devlet görevlerine getirmiştir.
E) İspanya'ya gönderilen Tarık bin Ziyad, İspanya'yı fethetmiştir.

17.
- Abbasi Halifesi Harun Reşid, muhafız birliğini Türklerden meydana getirmiştir.
- Avasım eyaleti kurularak Türklerden oluşan askerî birlikler buraya yerleştirilmiştir.
- Bizans'tan gelebilecek tehditleri önlemek için Halife Me'mun, Arap ve İranlılara karşı Türkleri denge unsuru olarak görmüştür.
- Halife Mu'tasım, sadece Türklere ait olan Samarra şehrini kurdurmuştur.

Abbasi Devleti'nde yaşanan bu gelişmeler dikkate alındığında;

I. Abbasi Devleti'nde Türkler, egemenliği ele geçirmeye başlamıştır.
II. Türklerin askerlik yeteneğinden faydalanılmıştır.
III. Bizans sınırlarını muhafaza amacıyla ordugâh şehirlere Türkler yerleştirilmiştir.

yargılarından hangilerine <u>ulaşılamaz</u>?

A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve II
D) I ve III E) II ve III

18.

Talas Savaşı sonrasındaki yakınlaşma ile Türkler, Müslümanlığı kabul etmeye başlamış ve Türklere devlet içinde çeşitli görevler verilmiştir. Abbasi Halifesi Harun Reşid, muhafız birliğini Türklerden meydana getirmiş ve merkezi Antakya olan Avasım eyaleti kurularak Türkler buraya yerleştirilmiştir.

Abbasilerin Avasım eyaletini haritada gösterilen yere kurmuş olmasındaki temel amaç aşağıdakilerden hangisidir?

A) Fetih yönünü Mısır üzerine çevirmek
B) Devletin merkezini bir süre sonra Anadolu'ya nakletmek
C) İslamiyet'in Karadeniz üzerinden Avrupa'da yayılmasını sağlamak
D) Bizans İmparatorluğu'ndan gelebilecek tehditleri önlemek
E) Antakya merkezli olarak Akdeniz'de fetihlere girişmek

19. Aşağıdaki gelişmelerden hangisi ile İslam uygarlığının yeni bilgi ve kültürleri de bünyesine alarak zenginleşmesi hız kazanmıştır?

A) Adli teşkilatın kurulması
B) Beytülmal'in oluşturulması
C) Arabistan dışında fetihler yapılması
D) Kur'an'ın çeşitli merkezlere yollanması
E) Emevilerin Mevali politikasını izlenmesi

20. Abbasiler döneminde,

I. Tercüme heyetlerinin oluşturulması
II. Bilim insanları ve sanatçıların halifelerce korunup, desteklenmesi
III. Avasım şehirlerinin kurulması
IV. Darü'l Hikme'nin açılması

gelişmelerinin hangisi bu dönemde "İslam Rönesansı" **nın yaşandığına kanıt olarak gösterilemez?**

A) Yalnız III B) Yalnız IV C) I ve III
D) II ve IV E) I, II ve IV

21. I. Cezayir ve Fas'ın alınması ile Kuzey Afrika fethinin tamamlanması
II. Kerbela olayı ile İslam dünyasında ayrışmanın keskinleşmesi
III. Kadisk savaşı ile İspanya'nın feth edilmesi
IV. Türklerin İslamiyet'i benimsemeye başlaması

Yukarıdaki olayların hangileri Emeviler döneminde gerçekleşmemiştir?

A) Yalnız II B) Yalnız IV C) I ve III
D) II ve IV E) I, II ve IV

22. Abbasiler orduda olduğu gibi devlet yönetiminde de Türklerden yararlandılar. Haciplik ve vezirlik gibi yüksek devlet görevlerine Türkler arasından seçtikleri kişileri getirdiler. Aynı şekilde Suriye, Mısır, Hicaz, Yemen, Kûfe gibi önemli bölgelerin valiliklerine de Türkleri atadılar. Türk komutanları ve devlet adamları Abbasi Devleti içindeki nüfuzlarını Mu'tasım'ın ölümünden sonra da devam ettirdiler. Bu dönemde Abbasi halifeleri emirü'l-mü'minin unvanını kullanan ve yalnızca dinî yetkileri olan sembolik yöneticiler hâline geldiler. Türk komutanlar ise emirü'l-ümera unvanıyla devletin askerî ve siyasi yetkilerini ellerinde tuttular. Böylece Arapların askerî yönden zayıfladıkları bir dönemde Türkler, devlet ve ordu yönetiminde sorumluluk üstlenerek İslam dünyasına canlılık getirdiler.

Paragrafa göre Türklerle ilgili olarak,

I. İslam dünyasında Türklerin etkinliği artmıştır.
II. Yönetim Türk komutanların eline geçmiştir.
III. Türkler İslam devletinin hizmetine girmiştir.
IV. Dinî yetkiler Türk yöneticilere geçmiştir.
V. Abbasilerin zayıflamasında etkili olmuşlardır.

aşağıdakilerden hangilerine ulaşılabilir?

A) Yalnız II B) Yalnız III C) I ve III
D) I, II ve V E) II, III ,IV **ve V**

Kendime Notlar

Aşağıdaki soruları verilen metne göre cevaplayınız.

İSLAM TARİHİNDEKİ EĞİTİM KURUMLARINA ÖRNEKLER

İslam tarihinde medreselerin yanında mescit, ribat, tekke ve zaviyeler de eğitimde önemli bir yere sahipti.

Hz. Muhammed Dönemi'nde Medine'de açılan ilk mescitle birlikte, mescitler İslam tarihinde eğitim öğretim merkezi hâline dönüşmüş, daha sonraki dönemlerde de eğitim öğretim merkezi olmaya devam etmiştir. Ancak zamanla öğrenci sayıları artıp ders programları genişleyince, mescitler eğitim öğretim alanında yetersiz kalmıştır.

Özellikle kelam ve diğer bilim dallarının karşılıklı tartışma esasına dayanması sonucunda oluşan eğitim tarzı, mescitlerin sessizliğini bozmuş, bu nedenle de eğitim öğretim işleri mescit ve camilerden medreselere geçmiştir. Medreselerin açılmasına rağmen mescit ve camilerde kısmen eğitim öğretim faaliyetleri devam etmiştir.

Kervansarayların ilk örneği olan ribatlar, büyük merkezlerde sadece savaşçılar için yapılmışken daha sonraki dönemlerde İslam ilimleri ile uğraşan gençlere de kapılarını açmıştır. Ribatlarda kalan bu öğrenciler, din ilimlerine ait konularda kendilerini geliştirirken ihtiyaç hâlinde şehrin savunmasında askerî bir kuvvet olarak da kullanılmıştır. Ribatların yanında varlıklarını sürdüren tekke ve zaviyeler ise ibadet, eğitim, ziyaret, barınma, beslenme ve temizlenme gibi ihtiyaçların karşılanmasını sağlamıştır. Tekke ve zaviyelerdeki eğitim sisteminde, medreselerde olduğu gibi öğrencinin davranışlarını değiştirerek onları olgunlaştırma amaçlanmıştır.

Daha çok yaparak ve yaşayarak öğrenme yöntemi uygulanan tekke ve zaviyelerde, derviş ile şeyhi arasında birebir eğitim anlayışı uygulanmaktaydı. Tekke ve zaviyelerde verilen eğitim, İslam dininin yayılmasında ve Anadolu'ya yapılan Türk göçleri sonucu yaşanan toplumsal sorunların giderilmesinde önemli rol oynamıştır.

Selçuklularda tıp eğitimi çoğunlukla şifahanelerde yapılıyor, astronomi ise rasathanelerde öğretiliyordu. İlk Türk İslam devletlerinde Kıble'nin yönü ve ibadet saatlerinin düzenlenmesi açı¬sından astronomi bilimine ayrı bir önem verilmiştir.

Melikşah Dönemi'nde kurulan rasathanede ünlü astronom ve matematikçi Ömer Hayyam çalışmalar yapmış, bu çalışmalar sonucunda Celalî Takvimi oluşturulmuştur. Celalî Takvimi, bugün kullandığımız Gregoryen takviminden daha dakiktir. Gregoryan Takvimi her 3300 yılda bir gün hata yaptığı hâlde, Celalî Takvimi 5000 yılda bir günlük hata yapmaktadır.

Selçuklular eğitime bilimsel açıdan yaklaşmış, her bilimin özelliklerini iyi incelemiş ve her bilimi kendine özgü mekânlarda gerçekleştirmiştir.

Açık Uçlu Sorular

1. Medreselerin dışında eğitim öğretim konusunda işlevi olan kurumlar var mıdır? Yazınız.

2. İslam Tarihinde mescitler ve camiler hangi hizmetleri veren kurumlardır? Zaman içerisinde bu hizmetler nasıl bir değişim izlemiştir yazınız.

3. Ribatlar İslam tarihinde hangi amaçlara hizmet etmiştir? Yazınız.

4. Tekke ve zaviyeler hangi amaçları gerçekleştiren kurumlardır? Yazınız.

5. Tekke ve zaviyelerin eğitim öğretim anlayışları nasıl şekillenmiştir? Yazınız.

6.Selçuklularda rasathanelerin önemini açıklayınız?

Beceri Temelli - 1

Aşağıdaki soruları metinlerden hareketle cevaplayınız.

MEVALİ POLİTİKASINI DEĞERLENDİRME

METİN 1

Veda Hutbesi

· Ey insanlar! Rabbiniz birdir. Babanız da birdir. Hepiniz Âdem'in çocuklarısınız. Âdem ise topraktandır. Arab'ın Arap olmayana, Arap olmayanın da Arap üzerine üstünlüğü olmadığı gibi kırmızı tenlinin siyah üzerine, siyahın da kırmızı tenli üzerinde bir üstünlüğü yoktur. Üstünlük ancak takvada, Allah'tan korkmaktadır. Allah yanında en kıymetli olanınız, O'ndan en çok korkanınızdır. Azası kesik siyahi bir köle başınıza amir olarak tayin edilse sizi Allah'ın kitabı ile idare ederse onu dinleyiniz ve itaat ediniz.

· Müminler! Sözümü iyi dinleyiniz ve iyi belleyiniz. Müslüman, Müslüman'ın kardeşidir ve böylece bütün Müslümanlar kardeştirler. Bir Müslüman kardeşinin kanı da malı da helal olmaz. Fakat malını gönül hoşluğu ile vermişse o başkadır.

El-Mağlus Sami bin A. (2012), Siyer Atlası, M. E. Yıldırım (Yay. haz.), Siyer Yayınları. (s.388'den düzenlenmiştir.)

METİN 2

Mevali Politikası

Emeviler Dönemi'nde Müslüman toplumun yapısı, ağırlıklı olarak Araplar ve kendi varlığını yeni hissettirmeye çalışan mevaliden oluşmaktaydı. Fethedilen yeni bölgelerde İslam'ı kabul eden Arap olmayan unsurlar mevali olarak adlandırılmıştır. Bu dönemde idari, siyasi, ekonomik ve sosyal olarak hayatın her alanında ikinci sınıf vatandaş gibi görülen mevali, Müslüman Arapların yararlandığı birçok imkândan yoksun kalmıştır. Bu durumun tersi yöndeki istek ve uygulamalar ise Arap toplumu tarafından yadırganmıştır. Örneğin Sudan asıllı mevali Sâid b. Cübeyr, Kûfe kadılığına tayin edildiğinde bazı gruplar kadılığın Araplara özgü olduğunu düşündükleri için bu atamaya tepki göstermiştir. Yine bu dönemde mevali, orduda Müslüman Araplar gibi süvari olarak değil de ancak piyade olarak bulunabilmiştir. Üstelik Arap süvarilerden daha az aylık ve daha az hisse almışlardır.

Aydınlı O. (2003), Mezheplerin Oluşum Sürecinde Mevâlî'nin Rolü, Gazi Üniversitesi Çorum İlahiyat Fakültesi Dergisi (C. 2). (s. 6-7'den düzenlenmiştir.)

1. Hz. Peygamber'in Veda Hutbesi' nde üzerinde durduğu değerlerin, mevali politikası ile uğradığı değişimi değerlendiriniz.

....

....

....

....

....

2. İkinci sınıf vatandaş kavramının ortaya çıkmaması için sizce, bir ülke hangi özelliğe sahip olmalıdır?

....

....

....

....

....

3. Veda Hutbesi' ni günümüz insan hakları açısından değerlendiriniz.

....

....

....

....

....

Aşağıdaki soruları metinden hareketle cevaplayınız.

ENDÜLÜS'TE İLİM

Medreselerinde daha çok lisan ve edebiyata önem verdikleri anlaşılan Endülüs Emevileri, Endülüs'te muhtelif medrese ve eğitim kurumu açmışlardı. Nitekim el-Hakem, siyasi faaliyetlerinin parlaklığı yanında kendisi bir ilim adamı idi. Başşehrin Ulu Cami'nde (Kurtuba Mescidi) tesis edilen Kordova (Kurtuba) Üniversitesi hem Kahire'deki el-Ezher hem de Bağdat'taki Nizamiye Medresesi'nden daha önce kurulmuştu. Buraya sadece İspanya'dan değil Avrupa, Afrika ve Asya'dan birçok talebe geliyordu. Bunların bir kısmı Müslüman bir kısmı da Hristiyan'dı. İslam ülkelerinden bu üniversiteye âlimler cezp (çekme, bağlama) edilmişti. Başşehirdeki bu üniversiteden ayrı olarak burada, dünyanın en zengin kütüphanesi de kurulmuştu. Halife el-Hakem' in İskenderiye, Dımaşk (Şam) ve Bağdat'a gönderdiği memurlar, şehirlerdeki kitapçı dükkânlarını dolaşıp araştırır, satın alınacakları satın alırdı. Endülüs'te meydana getirilen kültür ortamının umumi seviyesi bu devirde o kadar yüksek bir noktaya ulaşmıştı ki Dozy (Hollandalı Doğu bilimci), heyecanlı bir şekilde "O devirde hemen herkes Endülüs'te okuma yazma biliyordu" demiştir. Müslüman İspanya'da bütün bunlar olurken aynı asırda Hristiyan Avrupa'da...

Kazıcı, Z. (1996). İslam Kültür ve Medeniyeti. İstanbul: Timaş Yayınları. (s.25 ve 26'dan düzenlenerek alınmıştır.

1. Avrupa, Afrika ve Asya'dan farklı dinlere mensup birçok öğrencinin Kurtuba Üniversitesi'ni tercih etmelerinin gerekçeleri neler olabilir?

....
....
....
....

2. Âlimlerin, Kurtuba Üniversitesi'nde çalışmaları için ne gibi faaliyetler yapılmış olabilir?

....
....
....
....

3. Bir şehirde zengin bir kütüphanenin bulunması, o şehre ne gibi avantajlar sağlayabilir?

....
....
....
....

4. "Müslüman İspanya'da bütün bunlar olurken aynı asırda Hristiyan Avrupa'da..." şeklinde başlayan paragrafın devamına yazılabilecek üç cümle sizce ne olmalıdır?

....
....
....
....

Aşağıdaki soruları harita ve metinden hareketle cevaplayınız.

Harita: Abbasi Devleti

Abbasiler, her ne kadar geniş topraklara hükmedip kültürel alanda gelişmiş olsa da ilk yıllardan itibaren devletten kopmalar başlamıştır. Örneğin Endülüs Emevilerinin bağımsızlığını kazanmasından sonra Fas'ta İdrisiler, Tunus'ta Ağlebiler gibi bağımsız ve yarı bağımsız devletler ortaya çıkmaya başlamıştır. IX. yüzyılın ortalarından itibaren Abbasilerin gücü, Mısır'dan batıya geçememiştir. 868-905 yılları arasında Tolunoğulları ve 935-969 yılları arasında İhşidler gibi devletler batıdaki Abbasi sınırını daraltmışlardır. Doğudaki durum da batıdakinden çok farklı değildir. Samaniler ve Tahiriler halifeye bağlı olmakla beraber iç ve dış işlerinde tamamen bağımsız hareket etmişlerdir. Abbasiler, bütün olumsuzluklara rağmen siyasi yaşamını 1258 yılına kadar devam ettirmiştir. Bu tarihte Cengiz Han'ın torunu Hülagü, Bağdat şehrini işgal ederek Abbasi Devleti'ne son verdi. Abbasi ailesinden el-Müstansır, Memlûk Sultanı Baybars tarafından Kahire'de halife ilan edilmiştir. Böylece halifelik makamı, 1517'de Osmanlı Sultanı Yavuz Sultan Selim'in, Memlûkluları ortadan kaldırmasına kadar Abbasi ailesinde kalmıştır.

Yıldız, H.D (1988). Abbasiler. Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (Cilt.1, s.31-48) içinde. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları. (sayfa 35-38'den düzenlenmiştir.)

1. Abbasilerin, IX. yüzyıl itibari ile siyasi otoritesinin sarsıldığı veya ortadan kalktığı coğrafyalar nerelerdir?

....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....

2. Memlûkluların halifelik makamını kendi üzerlerine almayıp Abbasiler üzerinden devam ettirmelerinin sebepleri neler olabilir

....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....

3. Memlûkluların halifelik makamını kendi üzerlerine almayıp Abbasiler üzerinden devam ettirmelerinin sebepleri neler olabilir?

....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....

Aşağıdaki soruları harita ve metinden hareketle cevaplayınız.

Harita: Abbasi Devleti

ABBASİ DEVLET TEŞKİLATINDA TÜRKLER

Türklerin, Abbasi Devleti'ndeki Rolleri 747 yılında büyük bir ordu ile batıya doğru ilerlemeye başlayan Çin kuvvetlerine karşı Türklerle Müslüman Arapların ortak güçleri Talas Savaşı'nda karşılaştı. Türklerin desteğini alan Müslüman Araplar, 751'de Talas Savaşı'nı kazandı. Böylece Orta Asya'yı egemenliği altına almak amacıyla gelen Çinliler geri püskürtülmüştür. Talas Savaşı sonrasındaki yakınlaşma ile Türkler, Müslümanlığı kabul etmeye başladı. Abbasilerin uyguladığı politika gereği Türklere devlet içinde görevler de verildi. Abbasiler, merkezi Antakya olan Avasım eyaletini kurarak Türklerden oluşan askerî birlikleri buraya yerleştirmiştir. Harun Reşid'in ölümünden sonra oğulları Emin ve Me'mun arasındaki hilafet mücadelesi, Arap ve İranlıların iktidar mücadelesine dönüştü. Halife Me'mun'u bu mücadelede İranlılar desteklediği için devlet içinde etkin bir hâle geldi. Ancak İranlıların güçlenmesi Me'mun'un iktidarını gölgelemeye başlayınca bu durumdan rahatsız olan halife, Arap ve İranlılara karşı Türkleri orduda bir denge unsuru olarak gördü. Me'mun'un halifeliğinin son yıllarında Türkleri, askerî birliklerin arasına almaya başladığı ve bunu bir devlet politikası hâline getirdiği görülmektedir. Halife Mu'tasım zamanında, Türklerin durumu devlet içinde daha da sağlamlaştı. Bu dönemde halife, Bağdat'ın kuzeyinde sadece Türklere ait olan Samarra şehrini kurdurmuştur.

Yıldız, H. D. (1988). Abbasîler. Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (C.1). İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları. (s. 34-35'ten düzenlenmiştir.)

1. Talas Savaşı'nın, Türk ve İslam tarihi açısından önemini değerlendiriniz.

....
....
....
....
....
....
....
....
....
....

2. Abbasiler, Avasım eyaletini hangi devlete karşı ve hangi amaçla kurmuştur?

....
....
....
....
....
....
....
....
....
....

3. Abbasi halifesinin sadece Türklerin yaşadığı bir şehri kurmasının nedenleri neler olabilir?

....
....
....
....
....
....
....
....
....
....

4. Abbasilerde, Arap ve İranlılara karşı Türklerin denge unsuru olarak görülmesinin sebepleri neler olabilir?

....
....
....
....
....
....
....
....
....
....

Yapılandırılmış Grid

MISIR'DA KURULAN TÜRK – İSLAM DEVLETLERİ

TANILAYICI DALLANMIŞ AĞAÇ

Aşağıda birbirleri ile bağlantılı Doğru/Yanlış ifadeler içeren Tanılayıcı Dallanmış Ağaç tekniğinde bir bilgi verilmiştir. İlk cümleden başlayarak her doğru (D) ya da yanlış (Y) cevabınıza göre çıkışlardan sadece birini işaretleyiniz.

Memlûkler Mısır'da kurulan ilk Müslüman Türk devletidir.

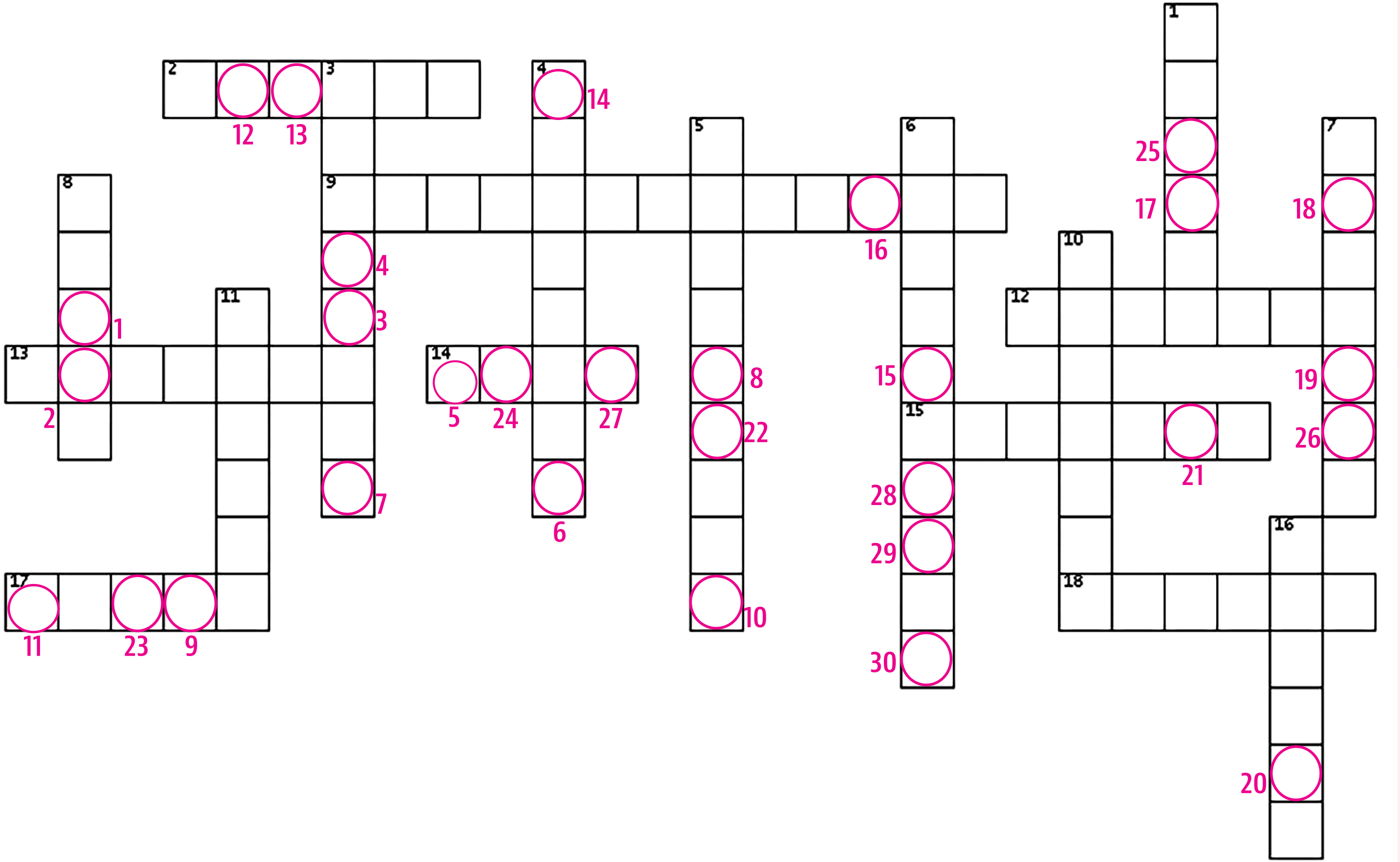
(D) → İlk hükümdarı Aybek'tir.

- (D) → Yavuz Sultan Selim'in Mısır Seferi sonucunda 1517'de sona ermiştir.
  - (D) → 1.Çıkış ☐
  - (Y) → 2.Çıkış ☐
- (Y) → Hicaz'a (Kutsal topraklar) egemen olan ilk Türk-İslam devletidir.
  - (D) → 3.Çıkış ☐
  - (Y) → 4.Çıkış ☐

(Y) → 1260 Aynı Calud Savaşı ile Moğolların ilerleyişini durdurmuşlardır.

- (D) → Kudüs Haçlılardan geri alınmıştır.
  - (D) → 5.Çıkış ☐
  - (Y) → 6.Çıkış ☐
- (Y) → Mısır'daki Fatımi rejimini etkisiz hâle getirmişlerdir.
  - (D) → 7.Çıkış ☐
  - (Y) → 8.Çıkış ☐

Aşağıdaki bulmacayı çözerek anahtar kelimeyi bulunuz.

SOLDAN SAĞA

2. Hem Hz. Ali, hem de Hz. Muaviye taraftarı olamayan Müslümanlar.
9. Mısır'da kurulan ilk Müslüman Türk devleti.
12. Endülüs Emevi Devleti'nin başkenti.
13. Hz. Hüseyin'in Yezid'in güçleri tarafından şehit edildiği olay.
14. Abbasiler döneminde avam tabakası içerisinde yer alan sosyal sınıf.
15. Memlük Devleti'ne son veren devlet.
17. İslam Devleti içinde yaşayan Müslüman olmayan halka verilen ad.
18. Abbasiler Devleti zamanında özellikle Bizans Devleti sınırında kurulan uç şehirlerine verilen ad.

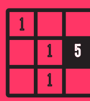
YUKARIDAN AŞAĞIYA

1. Medinetü's-selam olarak da adlandırılan şehir.
3. Danışma.
4. 1260'ta Memlük ordusu ile İlhanlılar arasında yapılan savaş.
5. Mısır'da Türk usulü yaptırılan ilk cami
6. Temelinin Endülüslü müzisyenlerce atıldığı bilinen notalandırma usulü.
7. Abbasilerin Türkler için kurduğu şehir
8. Memlûkluların (Kölemenler) ilk hükümdarı.
10. Müslümanların Avrupa'daki ilerleyişini durduran savaş.
11. Azad edilmiş köle.
16. Selahaddin Eyyubi'nin Haçlılar'ı mağlup ettiği savaş.

ANAHTAR KELİME

1 2 3 4 5 6 7 8 — 9 10 11 12 13 14 — 15 16 17 18 19

20 21 22 23 — 24 25 26 27 28 29 30

Kelime Avı

Aşağıdaki bulmacayı çözerek anahtar kelimeyi bulunuz.

Abbasi	LVÜAKFTIÜMIE
Gırnata	EİTLBİARHNEVMEED
Kuzey Afrika	BİĞRMA
İspanya	HSIYMARRAAALE
Haçlı Seferi	AHTITSŞİSANIV
Zengiler	AYBLİUSEUMİLĞAT
Özbekistan	ANRAEFG
Irak	BRALKEE
Köle	MAVİEL
Mısır	RAILULNTOOULG
Kudüs Fatihi	DBSAEAUHİİDLYYEN
İhşidler	TNAHOUÇNMEAGDİMB
Kölemen	ÜENKLM
İlhanlılar	LVDASAAUYNAŞIC
İstanbul	RUAUSYEBİEYEENBL
Emevi	ELSNÜÜD
Haksızlık	LZİMEİAVMADNI
Cordoba	AKCTİRUMABU

ANAHTAR KELİME

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11

CEVAP ANAHTARI

EŞLEŞTİRME-I

1. C
2. Ç
3. D
4. B
5. A

BOŞLUK DOLDURMA

1. Ümeyyeoğulları
2. Muaviye
3. Hz. Hüseyin
4. Tarık bin Ziyad
5. Şam
6. İspanya
7. Kurtuba Camisi
8. İstanbul
9. Bağdat
10. Mansur / Mehdi
11. Harun Reşid
12. İdrisiler / Ağlebiler
13. Samaniler /Tahiriler
14. Hülagü / Abbasi
15. Mu'tasım / Samarra
16. Abbas bin Abdülmuttalib
17. Ahmed b. Tolun / Humâreveyh
18. Selahaddin Eyyubi

ÇOKTAN SEÇMELİ

1. D	**11.** A	**21.** B
2. A	**12.** C	**22.** C
3. E	**13.** C	
4. C	**14.** D	
5. C	**15.** A	
6. C	**16.** B	
7. D	**17.** A	
8. A	**18.** D	
9. B	19. C	
10. E	**20.** A	

AÇIK UÇLU

1. İslam tarihinde medreselerin yanında mescit, ribat, tekke ve zaviyeler de eğitimde önemli bir yere sahip olan eğitim öğretim kurumlarıdır.

2. İslam Tarihinde mescitler ve camiler ibadet mekanları olma yanında eğitim öğretim kurumları olarak da hizmet vermişlerdir. Hz. Muhammed Dönemi'nde Medine'de açılan ilk mescitle birlikte, mescitler İslam tarihinde eğitim öğretim merkezi hâline dönüşmüş, daha sonraki dönemlerde de eğitim öğretim merkezi olmaya devam etmiştir. Ancak zamanla öğrenci sayıları artıp ders programları genişleyince, mescitler eğitim öğretim alanında yetersiz kalmıştır. Özellikle kelam ve diğer bilim dallarının karşılıklı tartışma esasına dayanması sonucunda oluşan eğitim tarzı, mescitlerin sessizliğini bozmuş, bu nedenle de eğitim öğretim işleri mescit ve camilerden medreselere geçmiştir. Medreselerin açılmasına rağmen mescit ve camilerde kısmen eğitim öğretim faaliyetleri devam etmiştir.

3. Kervansarayların ilk örneği olan ribatlar, büyük merkezlerde sadece savaşçılar için yapılmışken daha sonraki dönemlerde İslam ilimleri ile uğraşan gençlere de kapılarını açmıştır. Ribatlarda kalan bu öğrenciler, din ilimlerine ait konularda kendilerini geliştirirken ihtiyaç hâlinde şehrin savunmasında askerî bir kuvvet olarak da kullanılmıştır.

4. Ribatların yanında varlıklarını sürdüren tekke ve zaviyeler ibadet, eğitim, ziyaret, barınma, beslenme ve temizlenme gibi ihtiyaçların karşılanmasını sağlamıştır. Tekke ve zaviyelerdeki eğitim sisteminde, medreselerde olduğu gibi öğrencinin davranışlarını değiştirerek onları olgunlaştırma amaçlanmıştır.

5. Daha çok yaparak ve yaşayarak öğrenme yöntemi uygulanan tekke ve zaviyelerde, derviş ile şeyhi arasında birebir eğitim anlayışı uygulanmaktaydı. Tekke ve zaviyelerde verilen eğitim, İslam dininin yayılmasında ve Anadolu'ya yapılan Türk göçleri sonucu yaşanan toplumsal sorunların giderilmesinde önemli rol oynamıştır.

6. Selçuklularda astronomi rasathanelerde öğretiliyordu. İlk Türk İslam devletlerinde kıblenin yönü ve ibadet saatlerinin düzenlenmesi açısından astronomi bilimine ayrı bir önem verilmiştir. Melikşah Dönemi'nde kurulan rasathanede ünlü astronom ve matematikçi Ömer Hayyam çalışmalar yapmış, bu çalışmalar sonucunda Celalî Takvimi oluşturulmuştur. Celalî Takvimi, bugün kullandığımız Gregoryen (Gıragoryen) takviminden daha dakiktir. Gregoryan Takvimi her 3300 yılda bir gün hata yaptığı hâlde, Celalî Takvimi 5000 yılda bir günlük hata yapmaktadır.

BECERİ TEMELLİ-1

1. Hz. Peygamber Veda Hutbesi' nde eşitlik, kardeşlik ve takva üzerinde durmuştur. Dolayısıyla Hz. Peygamber Dönemi'nde tüm Müslümanlar eşit ve kardeş olarak kabul edilmiştir. Buna karşın Emeviler Dönemi'ndeki mevali anlayışı ile Müslüman Araplar, kendini diğer Müslüman milletlerden üstün görmüş ve mevali olarak kabul edilen kesim sistematik olarak ayrımcılığa maruz bırakılmıştır. Bu durum eşitlik ve kardeşlik değerlerine zıt olup İslam'ın özüne aykırıdır.

2. Hukuk devleti olmalıdır. Ülkede yaşayan tüm vatandaşlar yasalar önünde eşit haklara sahip olmalı ve sistematik olarak bir kesim ayrımcılığa maruz tutulmamalıdır.

3. Veda Hutbesi ile benzerlik göstermektedir. Günümüz insan hakları evrensel bildirisinde kişi hak ve hürriyetleri, eşitlik ve özgürlük, can ve mal güvenliği gibi değerler öne çıkmıştır. Hz. Peygamber de Veda Hutbesi' nde yüzyıllar öncesinde bu değerler üzerinde durmuştur.

BECERİ TEMELLİ-2

1. Öğrencinin bilgi birikimine bağlı olarak "Kurtuba Üniversitesi'nin dönemin önde gelen üniversitelerinden olması; önde gelen bilim insanlarının bulunması; öğrencilere sunulan imkânların iyi olması; Kurtuba şehrinin sahip olduğu avantajları değerlendirmek istemeleri" vb. farklı cevaplar verilebilir.

2. Öğrencinin bilgi birikimine bağlı olarak "Maaşlarının yükseltilmesi her türlü ilmî çalışmaların desteklenmesi, istenilen materyallerin temin edilmesi, zengin bir kütüphane oluşturulması" vb. farklı cevaplar verilebilir.

3. Öğrencinin bilgi birikimine bağlı olarak "Bilim insanları tarafından tercih edilir. Kültür ortamının genel seviyesi yükselir. İlmî rekabet ortamı sağlanır. Dinamik bilgi işleyişinin merkezi hâline gelir." vb. farklı cevaplar verilebilir.

4. Öğrencinin bilgi birikimine bağlı olarak "Müslüman İspanya'da bütün bunlar olurken aynı asırda Hristiyan Avrupa'da kilise mensubu dışında okuryazar yoktu. Bilim ve araştırmaya önem verilmiyordu. Engizisyon mahkemelerini kullanan kilisenin otoritesinin dışına çıkılamazdı." " vb. farklı cevaplar verilebilir.

BECERİ TEMELLİ-3

1. İspanya, Kuzey Afrika, Mısır, Suriye, İran, Maveraünnehir, Horasan

2. Memlûklar, halifeliği doğrudan kendi üstlerine almayıp halifeyi gözetimlerinde tutarak onun Müslümanlar gözündeki değeri ve etkisinden yararlanma yoluna gitmişlerdir. Bunun yanında kendilerini Müslüman devletlerin lideri olarak göstermek için de bu makamı kullanmış olabilirler. Ayrıca halife, Müslümanların önderi olduğu için yaptığı her hareket dine mal edilebilir. Memlûk sultanı ise bir yönetici olarak dinen çok hoş karşılanmayacak işler yapmak zorunda kalabilir. Bu sebeple halifeliği kendi üstüne almadan halifeyi kontrol etme yoluna gitmiştir.

3. Emeviler gibi şiddetli tedbirler almayan Abbasiler, merkezî otoriteyi sağlamakta zorlanmıştır. Bunun yanında mevali politikasına son verdiklerinden pek çok farklı millet Abbasiler Dönemi'nde İslamiyet'i seçmiş ve bu kişiler önemli görevlere getirilmiştir. Bu yöneticiler, zamanla Abbasilerin etkisiz yönetiminden zarar gören ahalinin güven ve desteğiyle makamlarını kullanarak bulundukları bölgelerde yeni yönetimler kurmuşlardır. Böylece merkezî otorite sarsılmıştır.

BECERİ TEMELLİ-4

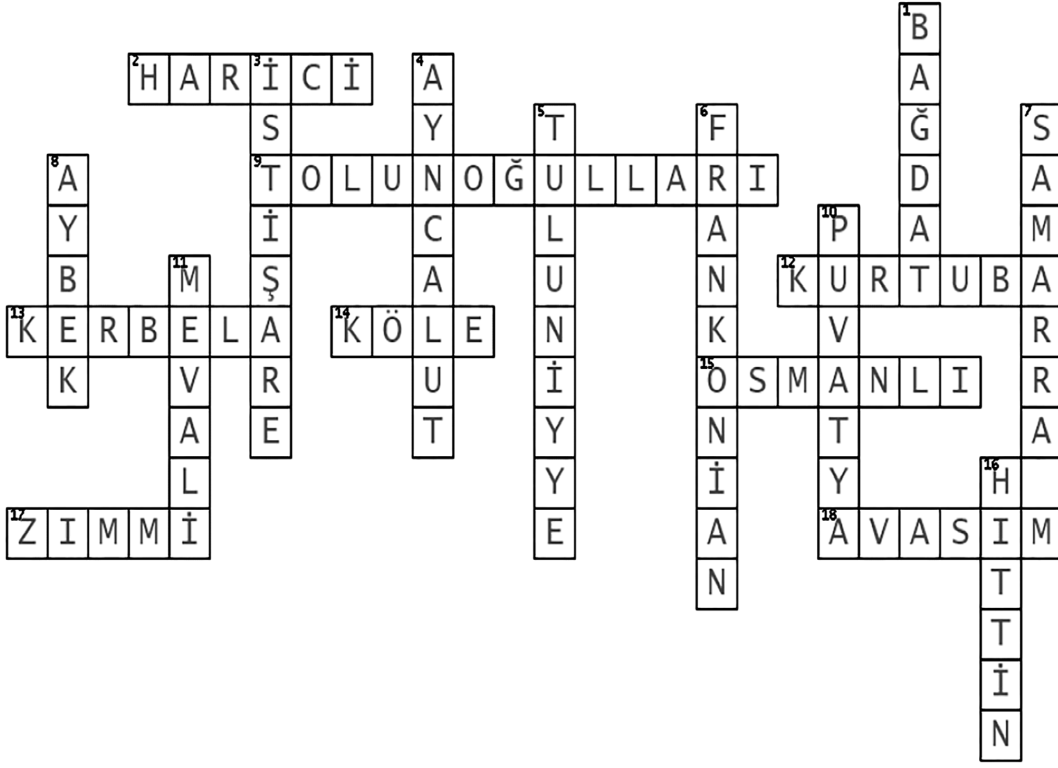
1. Türk-İslam tarihinin başlangıcıdır aynı zamanda Türk ve İslam tarihini olumlu etkilemiştir. Türkler, kitleler hâlinde İslamiyet'i kabul etmiştir. Bu savaştan sonra Türkler, İslamiyet'in koruyuculuğunu üstlenmiştir. Çin'in Talas Savaşı'nı kaybetmesiyle Orta Asya, Çin hâkimiyetine girmekten kurtulmuştur.

2. Bizans'a karşı kurulmuştur. Böylece Bizans saldırıları önlenerek Anadolu yönünde fetihlere imkân sağlanmış ve Bizans'ın saldırı gücü kırılmıştır.

3. Sayıları artan ve güvendiği Türk askerlerine yeni yerleşim yeri kurmak, Türklerin savaşçı özelliklerinin bozulmasını önlemek, tehlikelere karşı tedbir almak, kendisine güvenli bir şehir oluşturmaktır.

4. Türkler, Abbasî İmparatorluğu'nda Arap ve İranlıların nüfuzuna karşı çıkabilecek yegâne kuvvetti; siyasî tecrübe ve askerî kabiliyet bakımından da imparatorluk içinde bir denge unsuru olabilirlerdi.

BULMACA

ANAHTAR KELİME: BEŞİKTEN MEZARA KADAR İLİM ÖĞRENİN (Hz. Muhammed)

KELİME AVI

LVÜAKFTIÜMIE
TEVAIF-I MÜLÜK

EİTLBİARHMNEVHEED
BENİ AHMER DEVLETİ

BİĞRMA
MAĞRİB

HSIYMARRAAALE
ELHAMRA SARAYI

AHTITŞİSANIV
HITTİN SAVAŞI

AYBLİUSEUMİLĞAT
MUSUL ATABEYLİĞİ

ANRAEFG
FERGANA

BRALKEE
KERBELA

MAVİEL
MEVALI

RAILULNTOOULG
TOLUNOĞULLARI

DBSAEAUHİİDLYYEN
SELAHADDİN EYYUBİ

TMAHOUÇNMEAGDİNB
MUHAMMED BİN TOGAÇ

ÜEMKLM
MEMLÜK

LVDASAAUYNAŞIC
AYN CALUD SAVAŞI

RUAUSYEBİEYEENBL
EBU EYYUB EL ENSARİ

ELSNÜÜD
ENDÜLÜS

LZİMEİAVMADNI
DIVAN I MEZALIM

AKCTİRUMABU
KURTUBA CAMİ

ANAHTAR KELİME: KUDÜS FATİHİ

YAPILANDIRILMIŞ GRİD

CEVAP: 6.ÇIKIŞ

Kendime Notlar

Etkileşimli Kitaplar

Beceri Temelli Kitaplar

Soru Bankası

Mobil Soru Bankası

Dinamik Uygulamalar

3B Modeller

YKS Kampı

TRT EBA TV Lise

OGM MATERYAL

http://ogmmateryal.eba.gov.tr